

Колумбет О.М., д.п.н., проф., Талан І.О.

Київський національний університет технологій та дизайну

ГОТОВНІСТЬ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** У статті охарактеризовано основні нормативно-правові акти, які підтверджують необхідність удосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до професійної діяльності, важливою складовою якої є інноваційна спрямованість. Визначено сутність інноваційних технологій фізичного виховання як різновиду педагогічних технологій. Основну увагу зосереджено на процесі формування готовності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності.*

***Ключові слова:** фахівець фізичної культури та спорту; фахова підготовка; інновації; інноваційна діяльність; інноваційні технології.*

Kolumbet O., Talan I.

Kyiv National University of Technologies and Design

OF INTENDING SPECIALISTS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TO INNOVATIVE ACTIVITY

***Abstract.** The article describes the main normative acts that confirm the necessity of improving the training process of intending physical education and sports specialists for professional activity, an important component of which is innovative orientation. It defines the essence of physical education innovative technologies as a form of educational technology. The focus is on the process of forming intending physical education and sports specialists to innovative activity.*

***Keywords:** physical education and sports specialists; professional training; innovation; innovative activity; innovative technologies.*

Постановка проблеми. Активізація проблеми підготовки фахівців фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності зумовлюється підвищенням соціальних вимог до фахівця, який на практиці може ефективно застосовувати новітні технології, які мають позитивний вплив на результативність навчання та виховання особистості учня чи студента. Безумовно, сучасні технології є важливими складовими навчально-виховного процесу, їх роль у вирішенні педагогічних завдань є вагомою, а успішність їх застосування залежить саме від рівня компетентності особистості фахівця в означеному напрямі [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній педагогіці знаходимо низку наукових досліджень, у яких розглядаються проблеми застосування інноваційних технологій та активних методів навчання у підготовці фахівців (Н. Дем'яненко, Н. Пахальчук, О. Робуль, В. Соловійов, О. Шапран, Ю. Шапран та ін.), розвитку інноваційної компетентності фахівців у процесі професійної, методичної і самоосвітньої діяльності (О. Аніщенко, О. Козлова, Н. Клокар, В. Лазарев та ін.), якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (І. Верхогляд, Г. Куртова, М. Носко, Л. Сущенко, О. Тимошенко) та ін.

Мета дослідження полягає у висвітленні теоретико-практичних аспектів підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Основною метою Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., останніх проектів освітніх програм – Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 р., Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015–2025 рр. – є з підвищення якісного рівня освіти, її

конкурентоспроможності як умови інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки, кожного громадянина України. Реалізація пріоритетного напрямку розвитку фізкультурної освіти на сучасному етапі пов'язана з вирішенням низки завдань, серед яких постає і модернізація системи управління фізкультурною освітою на засадах інноваційних стратегій, в т. ч. якості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури [2].

У контексті досліджуваної проблеми виокремимо важливі умови реалізації завдань сучасної системи професійної підготовки фахівця фізичної культури і спорту, а саме:

- наукове обґрунтування змісту діагностичних методик, оцінки якості підготовки і перепідготовки спеціалістів у системі фізкультурної освіти;
- пошук оптимальних структур освітніх програм для навчальних закладів різних рівнів акредитації;
- розроблення прогресивних технологій навчання та методик їх запровадження;
- розроблення науково-методичних рекомендацій оцінки й самооцінки результатів роботи викладачів;
- прогнозування розвитку навчальних, виховних, спортивних закладів відповідно до акредитаційно-ліцензійних і демографічних вимог регіону [8].

Водночас, як наголошує В. Мартиненко, «фахівець з фізичної культури і спорту нової формації повинен знати: зміст інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту; форми, методи і принципи організації інноваційного навчання; медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціокультурні основи інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту.

Фахівець з фізичної культури і спорту нової формації повинен уміти: планувати, організовувати і проводити заняття з використанням інноваційних технологій; застосовувати на заняттях сучасні засоби й методи фізичного виховання, адекватні змісту інноваційних технологій; оцінювати ефективність використовуваних технологій і контролювати якість навчально-виховного процесу; аналізувати й коректувати свою професійну діяльність; організовувати і проводити наукові дослідження у сфері професійної діяльності» [5, с. 57].

Також вагомими для нашого наукового дослідження є очікувані результати від модернізації змісту професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, визначені В. Мартиненком:

- створення в системі неперервної підготовки умов для освоєння фахівцями сучасних інноваційних технологій у галузі фізичної культури;
- підвищення якості вищої фізкультурної освіти;
- формування у майбутніх фахівців нової ментальності у галузі фізичної культури і спорту;
- підвищення рівня професійної підготовки фахівців, що працюють у сфері фізичної культури і спорту освітніх установ;
- формування стійкого інтересу до регулярних занять фізичними вправами, дотримання основ здорового способу життя, що сприяють зміні стилю життя; підвищення рівня фізкультурної освіти управлінців, педагогів, батьків і дітей [5].

В Україні структурними компонентами загальнопедагогічної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту є навчально-пізнавальна, практична і самостійна практична діяльність. Основними критеріями рівня сформованості і готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту є: педагогічна спрямованість, суб'єктна позиція, методологічне мислення, рефлексія, оволодіння педагогічними діями й операціями.

Нам імпонують висновки О. Огієнко, яка інноваційну діяльність пропонує розглядати як комплекс заходів щодо забезпечення інноваційного процесу, основними функціями якої є зміни компонентів педагогічного процесу: цілей, змісту освіти, форм, методів, технологій, засобів навчання, системи управління тощо. Водночас дослідниця зазначає, що інноваційна діяльність пов'язана й зумовлена педагогічною творчістю, педагогічним новаторством, є важливим шляхом формування творчої особистості. Вона проявляється в цілепокладанні, визначенні мети, завдань, а також змісту й технологій інноваційного навчання [6].

І. Гавриш поняття «формування готовності майбутніх фахівців до інноваційної діяльності» визначає як цілеспрямований процес становлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів як суб'єктів освітніх нововведень. Водночас готовність учителя до інноваційної професійної діяльності вчена розглядає як інтегративну якість його особистості, що є регулятором та умовою успішної професійної діяльності, спрямованої на створення, запровадження та поширення освітніх інновацій. Дослідниця розробила технологію формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності, метою якої є становлення студентів педагогічних вищих навчальних закладів як суб'єктів інноваційної професійної діяльності. Технологія ґрунтується на організації інноваційного навчання на засадах модульно-рейтингової технології, використанні елементів контекстного навчання, а також застосуванні інтерактивних педагогічних технологій [1].

Педагогічними умовами ефективності формування готовності майбутнього фахівця до інноваційної діяльності, на думку О. Огієнко, є:

- створення в навчальному закладі інноваційного освітнього середовища;
- високий рівень готовності до інноваційної діяльності самого викладача;
- посилення соціально-особистісної та професійної спрямованості змісту навчальних дисциплін;
- оволодіння майбутніми вчителями прийомами рефлексивного аналізу власної інноваційної діяльності;
- використання в процесі навчання форм, методів і прийомів, які спрямовані на: формування індивідуального стилю діяльності як результату готовності до інноваційної діяльності майбутнього вчителя, переорієнтації з пошукового на смисло-пошуковий особистісно-професійний характер діяльності (дискусія, тренінг, імітація реального, вирішення проблемних ситуацій, ігровий штурм тощо);
- прояв пізнавальної та професійної спрямованості студентів (заняття-конкурс, заняття-конференція, ділова гра, екскурсія, олімпіада тощо);
- створити умови щодо формування дослідницької та комунікативних компетентностей, рефлексивних умінь, мотиваційної готовності до інноваційної діяльності тощо [6].

На нашу думку, необхідно особливу увагу з процесу формування готовності фахівця фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності перенести саме на його мотивацію до власної інноваційної професійної діяльності, оскільки вона є регулятором подальших педагогічних дій з боку викладача для формування та розвитку особистості фахівця, здатного діяти та думати «інноваційно».

У педагогічній інноватиці, як зауважує О. Гура, необхідно використовувати алгоритм запровадження нового:

- 1) вивчення завдань, передбачених нормативними документами;
- 2) аналіз освітньої практики і зіставлення отриманих у його процесі даних із соціальними вимогами, відповідними часу;

3) моделювання еталонних результатів, яких очікують після перетворювальної педагогічної практики;

4) пошук ідей, рекомендацій, що можуть бути впроваджені в масову освітню практику;

5) розроблення комплексної програми, яка охоплює закономірності впровадження нового;

б) відбір дидактичних, матеріальних, інформаційних, організаторських засобів (зовнішніх ресурсів);

7) теоретична, методична, психологічна підготовка учасників упровадження нового;

8) встановлення зв'язку з авторами рекомендацій [2].

Для чіткого розуміння сутності та змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності необхідно здійснити визначення поняттєво-категоріального апарату основних понять фізкультурної освіти. На нашу думку, найбільш повно визначення спеціальних понять фізкультурної освіти подає Н. Маковецька:

– фізкультурна освіта – цілеспрямоване фізичне (тілесне) формування людини;

– фізкультурне виховання – цілеспрямоване формування особистості в аспекті досягнення нею фізичної досконалості;

– фізкультурне навчання – цілеспрямоване формування знань, умінь і навичок для засвоєння соціального досвіду досягнення фізичної досконалості;

– теорія фізкультурної освіти є найвищою формою наукового знання про фізкультурну освіту, що дає цілісне уявлення про закономірності формування фізичної досконалості людини;

– оздоровчий спорт – проміжне між фізичною культурою і спортом соціальне явище, сутністю якого є вирішення оздоровчих завдань за допомогою засобів спортивного тренування;

– метою фізкультурної освіти є ідеальний результат цілеспрямованого фізичного формування людини, втілений у поняття фізичної досконалості;

– принцип фізкультурної освіти – визначальна вимога, що регулює процес цілеспрямованого формування фізичної досконалості;

– зміст фізкультурної освіти – сукупність складових цілеспрямованого формування фізичної досконалості;

– засіб фізкультурної освіти – предмети, стосунки та види діяльності, що використовуються у процесі взаємодії суб'єкта й об'єкта освіти з метою досягнення ними фізичної досконалості;

– метод фізкультурної освіти – спосіб використання її засобу в процесі формування фізичної досконалості людини;

– форма організації фізкультурної освіти – загальний спосіб упорядкування взаємодії учасників процесу формування фізичної досконалості;

– технологія фізкультурної освіти – спосіб реалізації її змісту за допомогою системи засобів, методів і організаційних форм, що забезпечують досягнення фізичної досконалості;

– методика фізкультурної освіти – одна із форм наукового знання про фізкультурну освіту, яка на основі єдності педагогічних закономірностей і технології освіти реалізує процес формування фізичної досконалості;

– результат фізкультурної освіти – рівень досягнення фізичної досконалості як цільової сутності фізичної культури [4].

Варто наголосити, що у вітчизняній науці Р. Самоха вперше визначив сутність інноваційних технологій фізичного виховання як різновид педагогічних технологій. Зокрема, науковець зазначає, що інноваційні технології фізичного виховання є новаціями за умов:

- 1) коли елементи, які їх складають, тільки починають науково осмислюватися і не отримали достатнього поширення в сучасній практиці;
- 2) коли наявні й загальнозживані засоби фізичного виховання застосовуються з інших позицій і в трансформованому контексті;
- 3) коли створюється нова концепція навчально-виховного процесу з фізичного виховання, яка ґрунтується на попередніх дослідженнях;
- 4) коли переглядаються принципи соціального життя особистості, визначаються напрями її розвитку й індивідуально добираються відповідні засоби фізичного виховання [7].

На основі вивчення процесу формування професійно-педагогічної готовності студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю В. Соловйов зазначає, що необхідно враховувати широке коло чинників, що діють на особистість під час навчання (середовище, оточення – сім'я, друзі, студентський колектив тощо). Освітнє середовище ЗВО (заклад вищої освіти) повинно, на думку В. Соловйова, мати певні властивості, які забезпечують якісну підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання:

- гнучкість, тобто здатність освітніх структур до швидкої перебудови відповідно до потреб особистості (її суб'єктивного досвіду, рівня професійної підготовки, ступеня сформованості індивідуального стилю педагогічної діяльності, навколишнього середовища, суспільного розвитку);
- інтерактивний характер навчання, що передбачає залучення студентів до процесу управління власною освітою і побудови індивідуальної освітньої траєкторії на основі діагностики та самодіагностики рівня професійної підготовки;
- безперервність, яка виражається через взаємодію і наступність усіх освітніх складових на різних етапах професійного становлення студентів;
- варіативність, що передбачає зміну середовища відповідно до потреби в освітніх послугах та індивідуально-типологічних особливостей студентів;
- інтегрованість, яка спрямована на вирішення навчально-виховних завдань шляхом посилення взаємодії та зв'язків усіх складових структур;
- відкритість, що передбачає широку участь усіх суб'єктів навчання в управлінні навчальним закладом, демократизацію форм навчання і виховання; саморозвиток і саморегуляція навчально-професійної діяльності, спрямовані на процеси розвитку і саморозвитку кожної особистості, індивідуального стилю її навчальної і професійної діяльності у ЗВО [8].

Ці чинники також можна застосовувати в процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності.

Як бачимо, сучасні науковці також акцентують увагу на проблемах сучасної системи фізичної культури і спорту. Ці проблеми напряму пов'язані із якістю підготовки фахівців фізичної культури і спорту, які повинні володіти сучасними оздоровчими інноваційними технологіями як у формалізованому навчальному процесі, так і в диференційованому підході до фізичного виховання у позанавчальній роботі. Водночас виникає необхідність інноваційної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до професійно-прикладної фізичної підготовки молоді з урахуванням вимог до майбутнього робочого місця, де мають розвиватися і вдосконалюватися ті

якості, навички, уміння, які характеризують рівень професійної майстерності майбутніх фахівців.

У цілому інноваційну підготовку майбутніх фахівців фізичної культури і спорту пропонуємо розглядати як процес системно-педагогічного проектування засобів та методів загальної, спеціальної, фізичної та психофізіологічної особистісно-орієнтованої підготовки студентів до професійної діяльності. Вона повинна бути у навчальних програмах кожної дисципліни, яка спрямована на психолого-педагогічну, соціальну, фундаментальну та професійно-орієнтовану підготовку студентів у поєднанні з цілеспрямованою підготовкою до фахової діяльності.

Підготовка майбутнього фахівця фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності є тривалим поетапним процесом становлення його особистості. Основну спрямованість такої підготовки вбачаємо у формуванні професійно-педагогічних умінь запровадження інновацій у професійну діяльність.

Висновки. До основних завдань підготовки майбутнього фахівця фізичної культури і спорту до інноваційної діяльності віднесено: моделювання професійної підготовки в цьому напрямі; врахування тенденцій розвитку сучасної освіти та вивчення професійних вимог до майбутніх фахівців; розроблення інноваційних технологій навчання та їх запровадження в освітній процес закладів вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 – Теорія та методика професійної освіти. Луганський національний педагогічний університет імені Т. Шевченка. Луганськ, 2006. 46 с.
2. Гура О. І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект: монографія. Запоріжжя: ГУ "ЗІДНУ", 2006. 332 с.
3. Жуковський С. І. Використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності. *Педагогіка і психологія*: електронний науковий журнал. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/12799/>
4. Маковецька Н. В. Формування фізичної культури і здорового способу життя особистості: теоретичний аспект проблеми. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 10. С. 117–121.
5. Мартиненко В. В. Проблеми неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 3. С. 55–58.
6. Огієнко О. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 7. С. 154–162.
7. Самоха Р. А. Інноваційні технології фізичного виховання студентів педагогічних університетів із застосуванням народних традицій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 – Теорія і методика виховання. Інститут проблем виховання. К., 2007. 24 с.
8. Соловійов В. Психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх викладачів фізичного виховання до педагогічної діяльності. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 3. С. 152–161.